

Handelskammaren
Jönköpings län

KONJUNKTUR

BAROMETERN

"Hög orderingång för nästan alla branscher, men det råder stor osäkerhet kring framtiden"

Annika Cederfeldt
Näringslivspolitisk chef

HÖST 2021

*Handelskammaren
Jönköpings län*

*Handelskammaren
Jönköpings län*

Handelskammaren i Jönköpings län är en oberoende och självständig organisation. Vi ägs av våra medlemmar och verkar för att skapa bra förutsättningar för länets företag – oavsett bransch och storlek. Vår målsättning är att Jönköpings län ska vara en attraktiv region för människor att bo och arbeta i. Tillsammans gör vi Jönköpings läns näringsliv starkare!

Om Konjunkturbarometern

Handelskammarens Konjunkturbarometer publiceras två gånger per år, en på våren samt en på hösten. Syftet är att på ett strukturerat sätt följa näringslivets utveckling samt identifiera tillväxthinder. Resultatet kommuniceras med media, regionen, myndigheter samt politiker.

Inledning

Nästan två år efter pandemins intåg i världen är det tydligt – många av de förändringar som företag och organisationer tvingades till, de kommer bestå. De digitala mötena och mognaden kring dessa har skapat nya möjligheter, både till nya sätt att göra affärer och för att mötas. Tid frigörs för mer värdeskapande arbete då resandet är mindre frekvent. Ökad konsumtion, men även förändringar i konsumtionsmönster har lett till ett "logistiskt kaos" med containerbrist, skyhöga leveranskostnader och långa ledtider som följd. Därtill ska även tilläggas att det förutom brist på komponenter även är en brist på råmaterial inom många branscher.

Svaren på enkäten som sändes ut i mitten av oktober visar tydligt att orderingången är hög. Sett till samtliga branscher anger 64 procent av företagen att de upplever den högre än i ett förväntat normalläge. Svaren visar dock att det finns en stor osäkerhet kring orderingången, på såväl sex som på tolv månaders sikt.

Så få som 1 procent anger att de har planer på att varsla, vilket givetvis är mycket positiva signaler. Anställningsambitionerna är höga, men det blottlägger den kompetensbrist som finns på både bredd (exempelvis operatörer, servicepersonal) som spetskompetens i länet. Cirka 70 procent av företagen anger att det har varit, är och kommer vara, svårt att rekrytera rätt kompetens. Problematiken är så stor att företagen anger kompetensförsörjning som det största tillväxthindret.

Handelskammarens första Konjunkturbarometer släpptes våren 2021. Ca 33 procent av företagen som deltog angav att de då hade en högre orderingång, men över hälften av företagen förväntade sig att den skulle bli högre de kommande 6–12 månaderna. Under våren blev det även tydligt att företagen var drabbade av materialbrist i form av både komponenter och råvarumaterial, med ökade kostnader och långa ledtider som följd. Situationen kring detta har knappast förbättrats och det kan komma dröja innan vi ser en balans i värdekedjorna.

Fördelning av företag

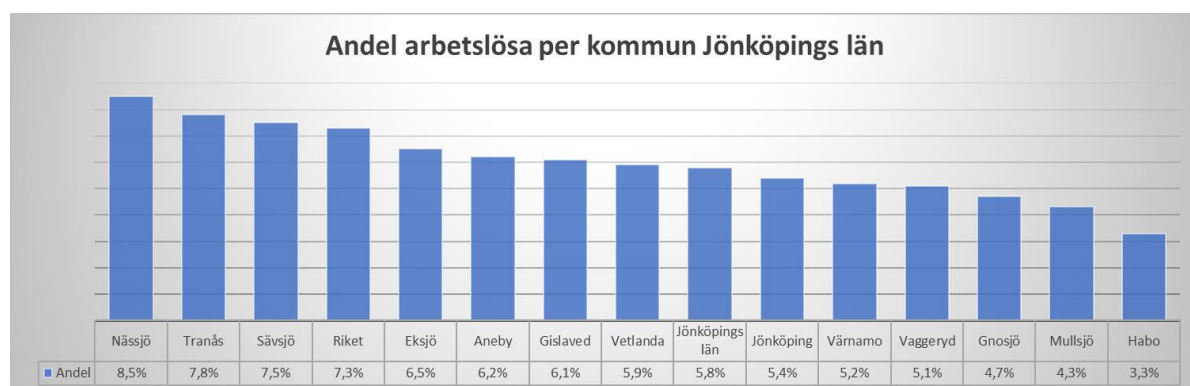
I höstens Konjunkturbarometer, Handelskammarens andra till följd, finns frågor kring orderingång, export, anställnings- samt varselplaner men även frågor kring hur strategier har förändrats. I barometern har även frågor kring tillväxthinder, kompetensförsörjning samt energiförsörjningens problematik lagts till.

Enkäten har besvarats av 195 företag i Jönköpings län och förutom Handelskammaren så har även näringslivschefer i länet bistått i att sända ut den. 53 procent av de som svarat finns inom tillverkningsindustrin och 26 procent inom tjänsteföretag. I vissa valda delar i rapporten presenteras resultat från just dessa branscher. Bland övriga företag som svarat återfinns bygg, besöksnäringen, handel, fastighetsbranschen samt transport/logistik. Av länets 13 kommuner har högst andel svar erhållits från följande kommuner: Värnamo, Gnosjö, Jönköpings och Nässjö.

Lägesrapport | Konkurer och arbetslöshet

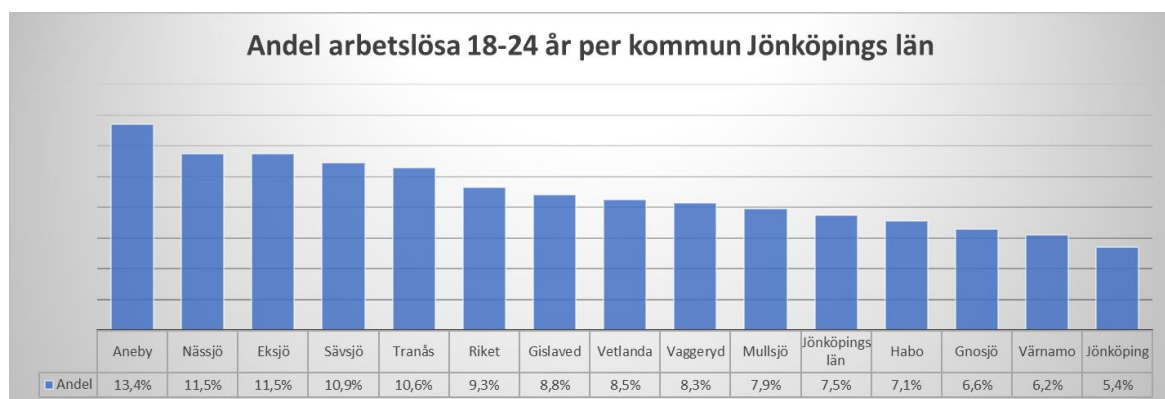
[Statistik från UC](#) visar att konkurserna i Jönköpings län ligger på samma nivå som de närmaste tre åren före pandemin, som slog till under 2020. Under januari-oktober i år har 119 företag gått i konkurs, vilket är en minskning på 17 procent jämfört med föregående år. Gällande konkurser skiljer det sig stort åt bland länets kommuner. Aneby kommun har 100 procent färre konkurser januari-oktober 2021 jämfört med samma tidsperiod föregående år. Däremot har Nässjö kommun en kraftig ökning på 400 procent fler konkurser. Dock ska det hållas i minnet att det är få konkurser, vilket gör att procentandelen slår igenom stort.

I november 2021 meddelade Arbetsförmedlingen att [arbetslösheten fortsätter minska](#) och att den nu är på en nivå lika med före pandemins utbrott. I riket är 7,3 procent inskrivna som arbetslösa, på länsnivå ligger arbetslösheten i Jönköpings län på 5,8 procent. Mellan de tretton kommunerna i länet är det en spridning från 8,5 procent i Nässjö kommun till 3,3 procent i Habo kommun.

Källa: [Arbetsförmedlingen](#)

I riket är 9,3 procent av ungdomarna 18–24 år inskrivna som arbetslösa, i Jönköpings län är motsvarande andel 7,5 procent. Även gällande ungdomars arbetslöshet råder det stora skillnader mellan länets olika kommunerna, vilket illustreras i diagrammet nedan.

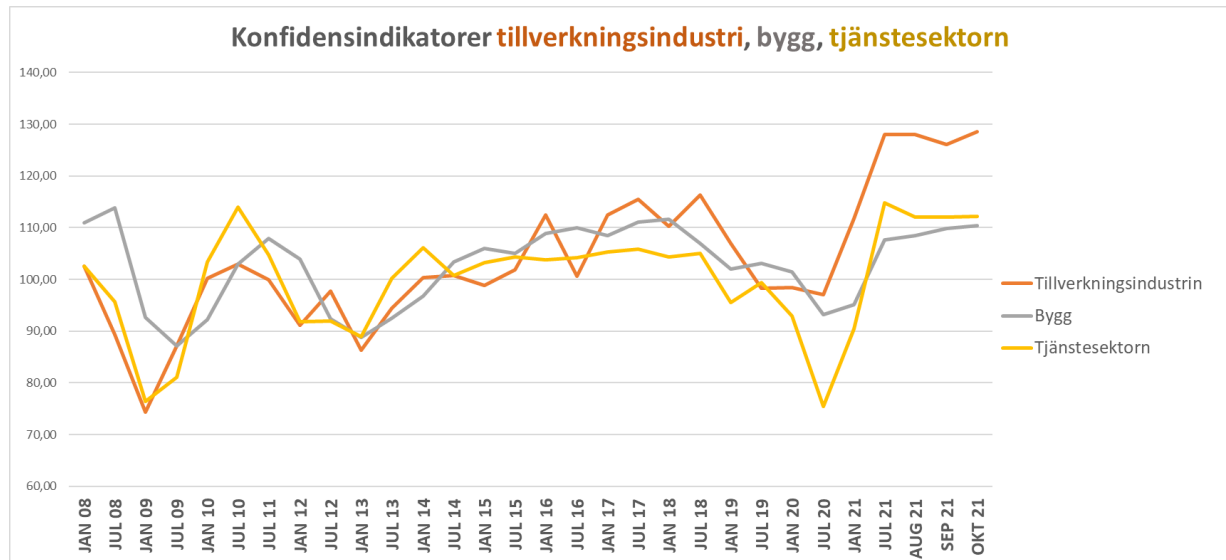

Källa: [Arbetsförmedlingen](#)

Orderingång | Nuläge, sex och tolv månaders sikt

[Konjunkturinstitutet](#), mäter kontinuerligt läget för såväl hushållens som olika branschers läge vilka anges i konfidensindikatorer. 100 representerar ett normalläge, över är en positiv syn likaledes är

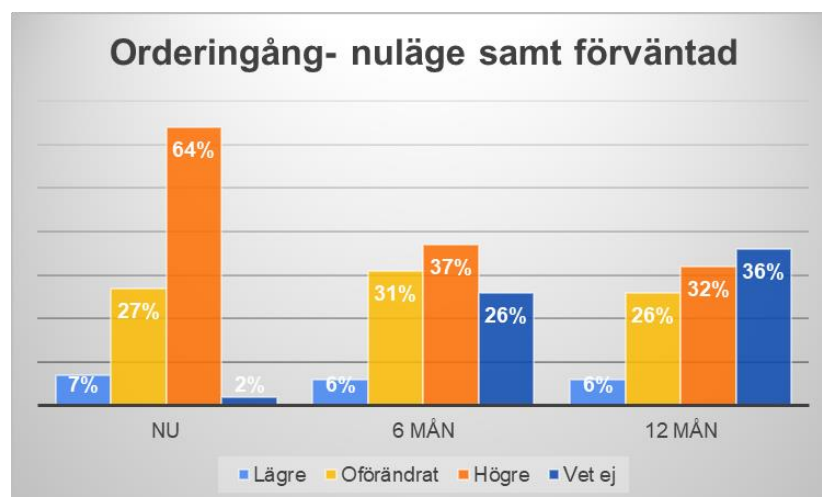
under 100 en negativ syn på läget. [Barometernindikatorn för oktober](#) visar att tillverkningsindustrin steg med 2,4 enheter för att åter hamna på en ny rekordnivå på 128,5 vilket är den högsta nivån sedan mätningarna infördes i januari 1996. Tjänstesektorn steg med blygsamma 0,2 enheter efter att från juli till augusti sjunkit för första gången sedan Q1 2020. Byggbranschen steg enligt mätningen med 0,5 enheter jämfört med september.

Källa: [Konjunkturinstitutet](#)

När det kommer till ordergång för tillverkningsindustrin visar [SCB:s mätning](#) att för perioden januari-september 2021 skedde det en total ökning med 14,3 procent. Exporten visar en ökning på 19,3 procent jämfört med samma period föregående år.

Enligt Handelskammarens undersökning anger en majoritet på 64 procent att ordergången är högre än ett förväntat normalläge, sett till samtliga branscher. Dock råder det en stor osäkerhet gällande framtiden.

Källa: Handelskammaren Jönköpings län

Varför denna osäkerhet? Det kan ligga i tidens natur där många påverkande faktorer är osäkra och därför bidrar till att så stor andel som 26 procent på sex månaders sikt samt 36 procent på 12

månaders sikt anger att de inte kan förutsäga orderingsgången. Denna osäkerhet kan komma att påverka såväl anställningsplaner som viljan att investera.

Det är intressant att bryta ut industri och tjänsteföretag ur datan. Sett till dessa två branscher är det även där tydligt att det råder stor osäkerhet, även om orderingsgången förväntas vara hög på sex och tolv månaders sikt. Positivt är att det är få som direkt förväntar sig att orderingsgången ska minska, vilket är tydligt enligt tabellen nedan.

	Nuläge		6 mån		12 mån	
	Industri	Tjänste-	Industri	Tjänste-	Industri	Tjänste-
Högre	62%	76%	34%	48%	25%	46%
Oförändrat	28%	22%	35%	22%	32%	16%
Lägre	10%	2%	6%	4%	7%	2%
Vet ej			26%	26%	36%	36%

Källa: Handelskammaren Jönköpings län

Anställning & varsel | Nuläge, sex och tolv månaders sikt

Konjunkturbarometern som Handelskammaren publicerade [våren 2021](#) visade att ca 60 procent av industriföretagen respektive ca 50 procent av tjänsteföretagen planerade att anställa inom sex månader. Motsvarande för tolv månader var 65 procent bland industriföretagen samt ca 40 procent bland tjänsteföretagen. Höstens konjunkturbarometer visar följande:

Anställningsplaner inom 6 månader:

- ✓ 70 % av industriföretagen
- ✓ 53 % av tjänsteföretagen

Anställningsplaner inom 6–12 månader:

- ✓ 55 % av industriföretagen
- ✓ 64 % av tjänsteföretagen

Vid en jämförelse av vårens och höstens svar visar det sig att det är en högre andel nu som planerar att anställa under det kommande året. Åter kan den stora osäkerheten kring orderingsgångar komma att påverka anställningsbehovet. Endast en procent anger att de planerar att varsla under det kommande året.

Tillväxthinder

Handelskammarens undersökning visar därmed att det finns stora behov av att anställa under året som kommer, samtidigt **anger nära hälften av företagen brist på såväl bredd- som spetskompetens** som det största tillväxthindret vid frågor om vilka faktorer ses som en risk för ökad tillväxt. Som en företagare inom tillverkningsindustrin nämner:

”Vårt företags största utmaning är att hitta kompetens som är beredd att stanna och lära sig unik spetskompetens.”

Totalt har ca 70 procent av företagen som svarat på enkäten som sändes ut i oktober upplevt att det har varit svårt att rekrytera rätt kompetens under de senaste åren. Det är ungefär motsvarande siffra om man ser till ett nuläge eller prognostiserar fem år framåt. Problematiken är lika stor inom såväl tillverkningsindustrin som hos tjänsteföretagen. Sett till alla företag som svarat på enkäten anser ca 30 procent att distansarbete kan komma att kunna tillgodose kompetensbehovet. Från

tillverkningsindustrin är det endast ca 18 procent som anger att distansarbete kan underlätta kompetensförsörjningen. Med en ökad digitalisering och uppkopplade maskiner som kan skötas på distans kan en ökning av distansarbete nyttjas, samtidigt ligger det i många arbetes natur att arbetet behöver ske på plats. Strax över 60 procent av företagen anger att de kommer investera i någon form av automation, digitalisering eller liknande under det kommande året.

För att hantera kompetensbristen hos företagen anger nära 60 procent att de nyttjar övertidsarbete hos befintlig personal. Cirka 40 procent anger att de anlitar bemanningsföretag för att täcka upp för breddkompetens och ungefär lika många anger att de använder sig av konsulter för spetskompetens.

Förutom tillgång till kompetens nämns även följande tillväxthinder bland företagen:

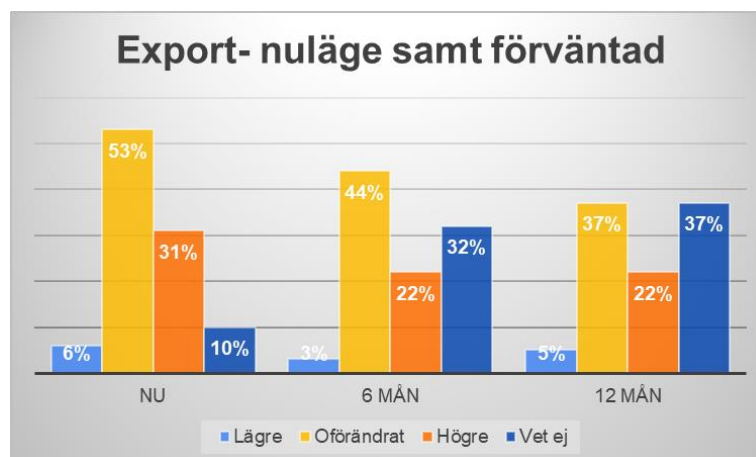
- ✓ Sökande har otillräcklig branschkunskap: 45 %
- ✓ Låg intern kunskap vid införande av ny teknologi: 30 %
- ✓ Dåliga möjligheter till arbetspendling: 20 %

Export

[Business Sweden](#) presenterar kvartalsvis ett Exportchefsindex, EMI, vilken redogör för hur svenska exportföretag förhåller sig till framtida ordergångar från sina internationella marknader. I indexet indikerar en nivå på över 50 ökning tillika indikerar en nivå på under 50 minskning. [Publikationen för fjärde kvartalet 2021](#) visar att EMI åter steg något, nämligen 1,5 enheter till 67,6, efter en nedgång under Q3. Q2 2021 nådde en rekordnivå på 70,9, vilket är den högsta noteringen sedan mätningarna infördes 2007. Rapporten från Business Sweden för Q4 2021 visar att efterfrågan för export till samtliga internationella marknader ökade, där det noterades en stark återhämtning för Asien.

Jönköpings län har en stark exportmarknad och är beroende av global handel. Under 2020 var det [22 procent av länets småföretag som exporterade](#), vilket var en minskning med en procentenhet från 2017. Dock ligger länet över Sverigesnitt som 2020 hade en nivå på 18,2 procent exporterade småföretag. Jönköpings län är det femte största exportlänet, sett till varuexportvärde per invånare 2020 fördelat på arbetsställe och län. När det gäller export av tjänster återfinns Jönköpings län på plats 10 av 21 län.

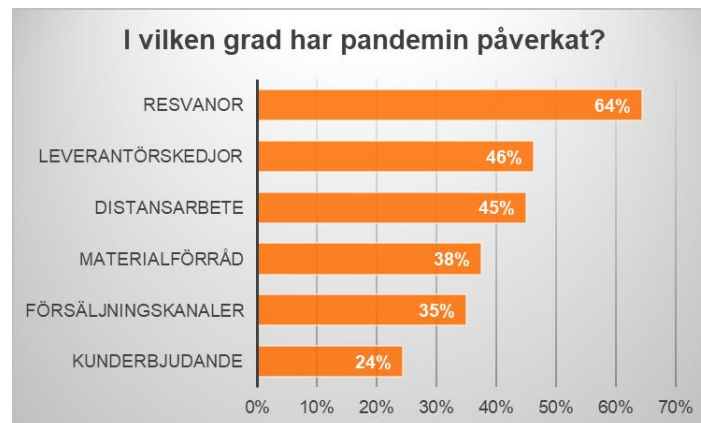
I enkäten till Konjunkturbarometern svarade majoriteten av företagen att de ser att efterfrågan av export antingen är oförändrad eller kommer öka. Det är dock tydligt att likt ordergången finns det stora osäkerheter på såväl sex som tolv månaders sikt, vilket kan innebära att det är svårt för företagen att hitta rätt strategier.

Källa: Handelskammaren Jönköpings län

Vad kommer förändras efter pandemin?

Det är tydligt att företag, organisationer och privatpersoner har ändrat många beteenden genom pandemin där en del förändringar kommer bli permanenta. Olika branscher har behövt ställa om på olika sätt, även när det gäller omfattningen så skiljer det sig åt. Det har talats mycket om distansarbete och under pandemins mest kritiska läge var det en nödvändighet att nyttja i så stor utsträckning som möjligt. I Handelskammaren enkät fick företagen svara gällande förändring i strategier och diagrammet visar tydligt att dessa har skett.

Källa: Handelskammaren Jönköpings län

När det kommer till att permanenta distansarbete i någon grad är tjänsteföretagen mer benägna där hela 60 procent i den sektorn anger att distansarbete kommer bli bestående i någon form. Inom industrin är motsvarande endast 13 procent.

Det är även tydligt att strategier kring leverantörskedjor samt materialförråd har påverkats. Så många **som ¾ av företagen** som svarat anger att de är drabbade av materialbrist och 65 procent anger att de kommer drabbas. Sett till hur företagen kommer ändra sina strategier kring leverantörskedjor och materialförråd svarade de enligt följande:

- ✓ Närmare relation med leverantörerna.
- ✓ Funnit nya leverantörer.
- ✓ Hittat leverantörer med en geografisk närhet.
- ✓ Testat nya/alternativa material.
- ✓ Ökat materialförråden.
- ✓ Tidigarelägga beställning av komponenter och råvarumaterial.

Med ökade volymer i materialförråden binds mer kapital, vilket kan få en konsekvens i att företagen blir mer försiktiga eller mindre benägna till att investera. En företagare uttrycker följande:

”Vi har nog ca tre ggr så mycket lagervärde på material i dag jämfört med för två år sedan. Vi har även valt att lagra vissa tillverkade komponenter som köps lokalt på grund av långa ledtider.”

Det finns även vissa positiva effekter för miljön av förändringar i leverantörskedjorna. En företagare säger:

”Dels har vi ökat på lagret lite på ”billiga” men kritiska komponenter som tätningar och liknande eftersom dessa är lika viktiga som ”dyra” komponenter för att färdigställa våra produkter men inte binder mycket kapital. Sedan har vi minskat våra inköp på material som tillverkats i Kina för att lägga det inom Europa i stället, dels på grund av ökade fraktpriser, men också på grund av ledtider och miljöaspekter.”

En annan företagare uttrycker:

”En hel del beslut om förändrade leveranskedjor och materialförråd är orsakade av oro istället för någon djupare analys. Man vill vara säker på tillgång i det korta perspektivet och köper in och lagerhåller närmare produktionen än de just nu behöver. Det innebär en risk för en gummibandseffekt som kan återföra situationen till någon form av nytt normalläge inom något år.”

Förutom att det finns en problematik kring att företagen binder mer kapital i och med ökade materialförråd kan det även finnas problem med att lägga beställningar på såväl komponenter som råvarumaterial mot prognos. Sett till både sex respektive tolv månaders sikt är många företag osäkra på orderingen, varför det finns stora risker att fel, för lite eller för mycket material köps in.

Avslutning

Det är mycket i omvärlden som påverkar företagen. En pandemi kommer oanmäld och var nästan omöjlig att förutspå, än mindre konsekvenserna av den. Något som dock har varit en faktor som vi vetat ett längre tag och som kommer påverka företagen är bristen på energiförsörjning. De elområden Sverige nu är uppdelade i infördes 2010 med intention att utjämna prisskillnader. De har tvärtemot ambitionerna förstärkts och såväl hushåll som företag i södra Sverige är hårt drabbade av de kraftigt stigande priserna och minskad tillgång.

I Handelskammarens undersökning inför Konjunkturbarometern för hösten 2021 ställdes en fråga om företagen drabbats av de ökade elpriserna respektive minskad eltillgången. Ca 60 procent av företagen som svarade angav att de är påverkade och att de kommer påverkas framöver. Flera företag nämner frågan som viktig att driva inför riksdagsvalet 2022. Andra frågor som nämns som viktiga att driva är kompetensförsörjning, villkor kring anställningar samt skatter.

Handelskammaren Jönköpings län släpper sin nästa Konjunkturbarometer under våren 2022.

Kontakt & frågor

Annika Cederfeldt
Näringslivspolitisk chef
Handelskammaren Jönköpings län
Barnarpsgatan 11
553 16 Jönköping

Tfn 0704-68 36 36

annika.cederfeldt@handelskammarenjonkoping.se